

Handläggare: Björn Johansson
Telefon: 08 508 33 818

Till
Utbildningsnämnden
2009-10-22

Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (Departementspromemoria U2009/5552/G)

Svar på remiss från kommunstyrelsen.

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen förslår utbildningsnämnden att besluta följande

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Thomas Persson
Direktör

Marie-Louise Hammer-Åberg
Gymnasiechef

Sammanfattning

I en departementspromemoria föreslås att det för behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram ska krävas minst godkänt betyg i svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska samt ytterligare fem ämnen, sammanlagt minst 80 meritpoäng. Undantag kan göras när det gäller kravet på betyg i engelska för nyligen invandrade elever och som tidigare inte haft möjlighet att studera engelska. Förvaltningen tillstyrker detta förslag.

Individuellt program förslås bli avskaffat. För elever som är obehöriga till nationellt program inrättas fem olika särskilda program; Preparandutbildning,

Programinriktat individuellt val, Yrkesintroduktion, Individuellt alternativ och Språkintröduktion. Preparandutbildning föreslås formellt ligga inom gymnasieskolan. Förvaltningen föreslår istället att den, enligt gymnasieutredarens förslag, formellt bör tillhöra grundskolan med möjlighet att förlägga till gymnasieskolan. För Programinriktat individuellt val (PRIV) föreslås behörighet i enlighet med en tidigare departementspromemoria som lägst innebär krav på svenska/svenska som andraspråk, matematik *eller* engelska samt ytterligare fyra ämnen. Förvaltningen anser att även detta förslag, i likhet med den tidigare departementspromemorian, ger felaktiga signaler och föreslår istället att PRIV inordnas inom det särskilda programmet Yrkesintroduktion. Förvaltningen tillstyrker förslagen om Individuellt alternativ och Språkintröduktion.

Endast utifrån synnerliga skäl kan en behörig elev tas emot inom Yrkesintroduktion och Individuellt val. Förvaltningen tillstyrker även detta förslag som innebär att behöriga elever ska gå på nationellt program och få sitt eventuella stödbehov där.

Förvaltningen understryker vikten av att skolhuvudmännen, utifrån regelverket, kan organisera de fem särskilda programmen utifrån lokala förutsättningar och behov.

Promemorian beskriver besparingseffekter som en konsekvens av förslagen. Förvaltningen anser att förslagen ställer ökade krav på skolhuvudmännen och att de ekonomiska konsekvenserna är otillräckligt utredda.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom gymnasieavdelningen. Samråd har skett med grundskole- och vuxenutbildningsavdelningen.

Bakgrund

Utbildningsnämnden har av kommunstyrelsen fått yttra sig över departementspromemorian ”Särskilda program och behörighet till yrkesprogram”(U2009/5552/G).

I propositionen ”Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan” (Prop. 2008/09:199) aviserade regeringen att de nya utbildningsalternativ som bör finnas tillgängliga för elever som saknar behörighet till gymnasieskolans nationella

Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (Departementspromemoria U2009/5552/G)

program och att de behörighetsregler som ska gälla till ett yrkesprogram bör utredas vidare. Det är dessa frågor som nu aktuell promemoria behandlar.

Promemorians förslag och förvaltningens synpunkter

Behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram

Promemorians förslag:

- För behörighet till ett yrkesprogram ska krävas godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och minst fem andra ämnen.
- Med godkänt betyg i ett ämne ska, liksom tidigare, jämföras att den sökande på annat sätt förvärvat likvärdiga kunskaper.
- En sökande som saknar godkänt betyg i engelska men uppfyller övriga behörighetskrav ska ändå anses behörig om den sökande på grund av speciella personliga förhållanden inte har haft möjlighet att delta i undervisning i engelska under en betydande del av sin tid i grundskolan eller motsvarande och den sökande bedöms ha förutsättningar att klara studierna på det sökta programmet.
- Elever som tas emot till ett yrkesprogram utan godkänt betyg i engelska, ska erbjudas särskilt stöd i det ämnet.

Promemorians motiv: I en tidigare promemoria föreslogs att även ungdomar som saknade betyg i matematik eller engelska och som hade minst 90 meritpoäng skulle vara behöriga till yrkesprogram. Behörighetskravet till gymnasieskolans yrkesprogram för de ungdomar som hade betyg i svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska var betyg i minst fem ytterligare ämnen, totalt 80 meritpoäng. Många remissinstanser har beskrivit farhågor för att undantaget för i synnerhet ämnet matematik skulle kunna urholka de satsningar på förbättrade resultat avseende matematik i grundskolan som gjorts. Regeringen har tagit fasta på denna kritik.

För att tydliggöra vikten av ämnena matematik och engelska föreslår nu regeringen att kraven för behörighet till yrkesprogrammen ska vara desamma som de gymnasieutredaren föreslog, d.v.s. krav på betyg i svenska/svenska som andraspråk, matematik, engelska och minst fem andra ämnen, minst 80 meritpoäng.

Förslaget syftar till att motverka att elever med mycket låga meritpoäng och därigenom bristande förkunskaper tas emot på yrkesprogram och misslyckas med att tillgodogöra sig och fullfölja utbildningen.

När det gäller behörigheten till de högskoleförberedande programmen har regeringen förslagit att det bör finnas möjlighet till undantag i behörighetskravet i engelska pga. speciella personliga förhållanden som att eleven nyligen anlät till Sverige från ett land där engelska inte förekommit i skolundervisningen. Samma möjlighet föreslås gälla även för yrkesprogrammen. Dessa elever ska erbjudas särskilt stöd.

Enligt de beräkningar gymnasieutredningen genomförde skulle ett behörighetskrav avseende de yrkesförberedande programmen utformat som det regeringen nu föreslår, på nationell nivå medföra att de obehöriga eleverna skulle öka från 10,5 procent till 11 procent.

Regeringen anser dock att det är angeläget att elever som bedöms ha en god studieförmåga, även om det inte nått målen för endera engelska eller matematik, inte utestängs från gymnasiestudier de kan tillgodogöra sig. Se om detta under rubriken Programriktat individuellt val (PRIV).

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker regeringens förslag att det för behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram ska krävas betyg i svenska/svenska som andraspråk, matematik, engelska samt ytterligare 5 ämnen (80 meritpoäng).

Fem särskilda program

Nuvarande individuella program föreslås bli avskaffade. För elever som är obehöriga till gymnasieskolans nationella program införs fem särskilda program; Preparandutbildning, Programriktat individuellt val, Yrkesintroduktion, Individuellt alternativ och Språkintröduktion.

Preparandutbildning

Promemorians förslag:

- En preparandutbildning om högst ett år införs i gymnasieskolan. Utbildningen ska omfatta heltidsstudier.
- Syftet med utbildningen är att den elev som fullföljt årskurs 9 utan att ha uppnått behörighet till ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram i gymnasieskolan ska uppnå sådan behörighet.
- En elev som uppnått behörighet till ett yrkesprogram och som önskar uppnå behörighet till ett högskoleförberedande program har rätt att gå preparandutbildningen.
- Hemkommunen ska erbjuda preparandutbildning till de elever som omfattas av kommunens utbildningsansvar.
- En fristående skola får anordna preparandutbildning. Bidrag till den fristående skolan ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna preparandutbildningen.
- En kommun som tagit emot en elev, som inte är hemmahörande i kommunen, ska ersättas för sina kostnader av elevens hemkommun.
- Preparandutbildning ska kunna påbörjas fram till och med det första kalenderhalvåret ungdomarna fyller nitton år.
- En elev som genomfört preparandutbildningen under ett års tid, utan att uppnå behörighet till ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram i gymnasieskolan ska av sin hemkommun, enligt elevens önskemål, erbjudas yrkesintroduktion eller individuellt alternativ. Om det finns synnerliga skäl får utbildningen förlängas till två år.
- Preparandutbildningen ska först och främst innehålla de grundskoleämnen eleven inte har betyg i och som eleven behöver för att uppnå behörighet till ett högskoleförberedande program eller yrkesprogram. Preparandutbildningen kan även innehålla ytterligare grundskoleämnen, dock inte sådana ämnen som eleven har godkänt betyg i.
- Preparandutbildningen kan även innehålla kurser från nationella program och, i

Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (Departementspromemoria U2009/5552/G)

104 22 Stockholm. Hantverkargatan 2 F
Telefon 08-508 33 000
registrator@utbildning.stockholm.se

www.stockholm.se

mindre omfattning, andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling.

- De grundskoleämnena eleven inom preparandutbildningen fått betyg i ska föras in i ett nytt slutbetyg från grundskolan som utfärdas av rektorn. För de elever som gått preparandutbildningen utan att få godkänt betyg ska ett skriftligt omdöme ges.
- En elev som genomgått preparandutbildningen ska som ett komplement till slutbetyget eller det skriftliga omdömet få ett intyg över genomgången preparandutbildning, där det framgår vilket innehåll utbildningen haft. Om eleven fått betyg i gymnasiekurser ska dessa betyg framgå av intyget.
- Fullföljer eleven inte utbildningen enligt sin studieplan, ska eleven få en sammanställning där det framgår vilka delar av utbildningen eleven har fullföljt i förhållande till sin individuella studieplan.

Promemorians motiv: Preparandutbildningen föreslås bli införd i gymnasieskolan. Gymnasieutredaren föreslog ett preparandår tillhörande grundskolan. Motivet för detta var dels det symbolvärde, den signal det ger till grundskolan om dess uppdrag att eleverna i grundskolan ska fullfölja sin utbildning och bli behöriga till gymnasieskolan. Ett annat motiv var att med de skärpta behörighetskraven skulle, om preparandutbildningen skulle tillhöra gymnasieskolan, undervisning i samtliga grundskoleämnena behöva anordnas inom gymnasieskolan. I denna promemoria läggs preparandutbildning formellt i gymnasieskolan men ”Det är rimligt att skolhuvudmannen kan välja att förlägga preparandutbildning antingen till en grundskola eller till en gymnasieskola beroende på vad som anses vara lämpligast utifrån de lokala förutsättningarna”. Att preparandutbildningen förläggs till gymnasieskolan bedöms underlätta en flexibel övergång till ett nationellt program när eleven blir behörig och ökar möjligheterna att inkludera gymnasiekurser i preparandutbildningen.

Både de elever som är obehöriga till yrkesprogram och till högskoleförberedande program har rätt att gå preparandutbildningen. Om det finns synnerliga skäl kan utbildningen förlängas till två år. Utbildningen är inte avsedd för ungdomar som önskar konkurrenskomplettera därför ska utbildningen inte innehålla ämnen från grundskolan eleven redan har betyg i. En elev har dock alltid rätt att genomföra en prövning i ett ämne han/hon redan har betyg i.

Utbildningen kan innehålla både de grundskoleämnena eleven behöver för att bli behörig och ytterligare ämnen eleven saknar betyg i. Den kan även innehålla gymnasiekurser och, i mindre omfattning andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling.

Hemkommunen ska erbjuda preparandutbildning och den får även anordnas av en fristående skola. Elevens hemkommun är skyldig att lämna bidrag till en fristående skola och till en kommun som tagit in en elev på preparandutbildning.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker i huvudsak promemorians förslag om preparandutbildning. Förvaltningen anser dock att gymnasieutredarens förslag om att utbildningen formellt istället bör ligga inom grundskolan men att den även kan förläggas till en gymnasieskola under en gymnasiektor är att föredra. Det ger en tydlig signal om grundskolans ansvar och ger inte gymnasieskolan i uppdrag att bedriva undervisning i samtliga grundskoleämnena. Promemorians förslag ger dock möjlighet för kommunen att förlägga preparandutbildning till en grundskola om den så önskar. En fristående gymnasieskola kan anordna preparandutbildning. Däremot tolkar förvaltningen det som att en fristående grundskola inte kan anordna preparandutbildning, något som varit möjligt med gymnasieutredningens förslag.

Förvaltningen anser att det väsentliga är den tydliga signalen att det är kommunen som utifrån lokala förhållanden kan organisera preparandutbildningen på det sätt man finner ändamålsenligt. Detta gäller även hur kommunen utifrån lokala förhållanden kan organisera de fyra övriga särskilda programmen. Kommunen måste, utifrån den givna strukturen, ha en stor frihet att utifrån lokala förhållanden och behov kunna organisera de särskilda programmen. Förvaltningen återkommer till detta.

Programinriktat individuellt val (PRIV)

Promemorians förslag:

- Programinriktat individuellt val införs i gymnasieskolan för elever som inte är behöriga till ett nationellt program och som har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska eller matematik och godkända betyg i minst fyra andra ämnen. För elever som har godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik krävs i stället godkända betyg i minst tre andra ämnen. Varje kommun *får* erbjuda dessa elever programinriktat individuellt val.

Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (Departementspromemoria U2009/5552/G)

- Syftet med utbildningen är att eleven ska få en utbildning som inriktas mot ett nationellt yrkesprogram och så snart som möjligt antas till detta.
- Utbildningen ska innehålla de grundskoleämnen eleven saknar godkänt betyg i för att bli behörig till ett yrkesprogram. Vidare ska i utbildningen ingå kurserna från ett nationellt yrkesprogram.
- Eleven ska ha rätt till stödundervisning i de ämnen som behövs för att bli behörig till ett yrkesprogram.
- Utbildningen ska omfatta heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas, om eleven begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med utbildningens syfte.
- Programinriktat individuellt val kan påbörjas fram till och med det första kalenderhalvåret det år ungdomarna fyller tjugo år.
- Utbildningen inom programinriktat individuellt val ska följa en plan som ska fastställas av styrelsen för utbildningen.
- Den som har påbörjat en utbildning inom programinriktat individuellt val ska ha rätt att fullfölja utbildningen enligt den plan som fanns när utbildningen inleddes. Om eleven har medgett att utbildningen ändras, har han eller hon rätt att fullfölja utbildningen inom ramen för det programinriktade individuella valet.
- En fristående skola som anordnar utbildning som motsvarar yrkesprogram och som av Statens skolinspektion förklarats berättigad till bidrag får anordna programinriktat individuellt val som inriktas mot det yrkesprogrammet. Om hemkommunen erbjuder programinriktat individuellt val med inriktning mot ett visst yrkesprogram, ska den fristående skolan ha rätt till bidrag som ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till motsvarande utbildning. Om kommunen inte erbjuder ett programinriktat individuellt val med samma inriktning som den fristående skolan ska den s.k. riksprislistan tillämpas.
- Om hemkommunen inte erbjuder programinriktat individuellt val med inriktning mot ett visst yrkesprogram och en annan kommun har tagit emot en elev på en sådan utbildning, ska den mottagande kommunen ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av dennes hemkommun.
- En elev som utifrån sin individuella studieplan fullföljt programinriktat

individuellt val ska få ett intyg över genomgången utbildning. De betyg som eleven fått ska framgå av intyget.

- Fullföljer eleven inte utbildningen enligt sin studieplan, ska eleven få en sammanställning där det framgår vilka delar av utbildningen eleven har fullföljt i förhållande till sin individuella studieplan.

Promemorians motiv: PRIV är avsett för ungdomar som saknar behörighet till nationellt yrkesprogram men som har dokumenterat god studieförmåga och som avser att söka ett sådant program. Genom att införa vissa förkunskapskrav förbättras förutsättningarna för att elever som tas in ska kunna uppnå behörighet och framgångsrikt kunna fullfölja utbildningen på nationellt program. De PRIV-utbildningar som nu förekommer inom individuellt program har varit så framgångsrika att PRIV bör finnas kvar som en möjlighet inom de särskilda programmen.

Två alternativa förkunskapskrav krävs för PRIV; antingen godkända betyg i svenska / svenska som andraspråk, engelska eller matematik och godkända betyg i minst fyra andra ämnen *eller* godkänt betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt godkända betyg i minst tre andra ämnen.

PRIV ska anordnas för en grupp elever och vid flera sökande än platser ska urvalet ske utifrån motsvarande bestämmelser som gäller för nationellt program.

Det är troligt att de elever som kommer att återfinnas inom PRIV kommer att samundervisas med elever från nationellt yrkesprogram, vilket även kan underlätta övergången till nationellt program när de blir behöriga.

Kommunen *får* erbjuda PRIV. En fristående gymnasieskola som erbjuder PRIV motsvarande ett yrkesprogram har rätt till bidrag från elevens hemkommun. En kommun som anordnar PRIV har rätt att få bidrag från elevens hemkommun om den inte erbjuder motsvarande PRIV-utbildning.

Förvaltningens synpunkter: Med förslaget om PRIV och särskilda behörighetskrav till detta särskilda program har en slags kompromiss skapats. Å ena sidan krav på svenska/engelska, matematik samt ytterligare fem ämnen för behörighet till de nationella yrkesprogrammen, å den andra sidan kan en elev som saknar betyg i engelska eller matematik om den har betyg i ytterligare minst 4 ämnen komma in på PRIV, som innehållsmässigt, i varje fall avseende karaktärsämnesdelen, motsvarar ett nationellt yrkesprogram.

I stället för PRIV är ett alternativ att de elevgrupper som nu blir behöriga till PRIV tas in på Yrkesintroduktion (se nedan) och att denna elevgrupp där fått ett motsvarande upplägg på sina studier som inom det nu föreslagna PRIV. Då undviker man att införa behörighetskrav även till ett särskilt program och ger även en större frihet för skolhuvudmännen att utifrån lokala förhållanden och behov organisera utbildningen för de obehöriga elever som önskar få en yrkesutbildning inom gymnasieskolan. Även den nu förslagna utformningen av PRIV riskerar att på samma sätt som det tidigare (tillbakadragna) förslaget om behörighet till yrkesprogram ge felaktiga signaler till elever i grundskolan, d.v.s. att man inte behöver betyg i engelska eller matematik för att komma in på önskad yrkesutbildning.

Yrkesintroduktion

Promemorians förslag:

- Yrkesintroduktion införs i gymnasieskolan. Utbildningen ska omfatta heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med utbildningens syfte.
- Syftet med utbildningen är att eleven ska få en yrkesinriktad utbildning som ger eleven möjlighet att direkt etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett nationellt yrkesprogram.
- Hemkommunen ansvarar för att de ungdomar som är obehöriga till ett nationellt program erbjuds yrkesintroduktion.
- Om det finns synnerliga skäl får elever som är behöriga till nationella program erbjudas yrkesintroduktion.
- Yrkesintroduktion ska kunna påbörjas fram till och med det första kalenderhalvåret ungdomarna fyller 20 år.
- Hemkommunen ska ansvara för att gymnasieskolan eller en fristående gymnasieskola, om eleven eller vårdnadshavaren begär det, informeras om det utbildningsbehov en elev som önskar gå på yrkesintroduktion har.
- Utbildningen inom yrkesintroduktion ska följa en plan som ska fastställas av styrelsen för utbildningen.
- Den som har påbörjat en utbildning inom yrkesintroduktion ska ha rätt att fullfölja utbildningen enligt den plan som fanns när utbildningen inleddes. Om

eleven har medgett att utbildningen ändras, har han eller hon rätt att fullfölja utbildningen inom ramen för den ändrade yrkesintroduktionen.

- En fristående skola som av Statens skolinspektion berättigats till bidrag och som anordnar utbildning som motsvarar yrkesprogram får anordna yrkesintroduktion. Skyldighet att ta emot en elev finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen ska betala till skolan för eleven.
- Yrkesintroduktion ska huvudsakligen innehålla yrkesutbildning. Den kan innehålla karaktärsämnen och kurser från gymnasieskolans nationella yrkesprogram eller annan yrkesutbildning. Yrkesintroduktion bör innehålla arbetsplatsförlagt lärande eller praktik.
- Yrkesintroduktion kan innehålla grundskoleämnen och gymnasiegemensamma ämnen.
- Yrkesintroduktion kan även innehålla andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling, exempelvis olika motivationsinsatser.
- En elev som enligt sin individuella studieplan fullföljt yrkesintroduktion ska få ett intyg över genomgången yrkesintroduktion. De betyg som eleven fått ska framgå av intyget.
- Fullföljer eleven inte utbildningen enligt sin studieplan, ska eleven få en sammanställning där det framgår vilka delar av utbildningen eleven har fullföljt i förhållande till sin individuella studieplan.

Promemorians motiv: Syftet med utbildningen är att elever som är obehöriga till nationellt yrkesprogram eller PRIV ska få en utbildning som gör det möjligt för dem att direkt kunna etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett nationellt yrkesprogram. Elever inom Yrkesintroduktion kommer att ha vitt skilda förutsättningar och behov. T.ex. elever som inte blev antagna till PRIV men som ändå ligger nära behörighet till ett nationellt program. Andra elever kommer att ha sådana bristande kunskaper att de kommer att gå hela sin gymnasieutbildning inom Yrkesintroduktion.

Nuvarande flexibilitet inom individuellt program när det gäller längden på individuellt program bör behållas inom Yrkesintroduktion vilket gör det möjligt för skolhuvudmän att erbjuda yrkesutbildning inom Yrkesintroduktion på ett mer flexibelt sätt. Det kan vara frågan om att utforma och erbjuda utbildning inom

något yrkesområde eller segment av ett sådant som finns inom de nationella programmen eller som inte finns där. Gymnasierektorn fann att det finns en rad yrkesområden som inte motsvaras av ett program eller en nationell inriktning på ett program. Orsaken kan vara att yrkesområdet är för smalt eller att omfattningen på utbildningen inte bedömts motsvara den längd som ett nationellt program har. Inom yrkesintroduktion kan dock även sådan yrkesutbildning vara motiverad.

Yrkesintroduktion ska i huvudsak innehålla yrkesutbildning. Den kan innehålla karaktärsämnen och kurser från de nationella yrkesprogrammen eller annan yrkesutbildning. Den kan även innehålla grundskoleämnen och gymnasiegemensamma ämnen och olika insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker promemorians förslag om Yrkesintroduktion med tillägget PRIV som nu utformats som ett eget särskilt program istället kan läggas in inom ramen för Yrkesintroduktion. Förutom tidigare anförda motiv till detta bedömer förvaltningen även att organiseringen av yrkesutbildning för elever som är obehöriga till nationellt yrkesprogram då skulle underlättas.

Individuellt alternativ

Promemorians förslag:

- Individuellt alternativ införs i gymnasieskolan. Utbildningen ska omfatta heltidsstudier. Utbildningens omfattning får dock minskas om eleven begär det och styrelsen för utbildningen finner det förenligt med utbildningens syfte.
- Hemkommunen ansvarar för att de ungdomar som är obehöriga till ett nationellt program erbjuds individuellt alternativ.
- Om det finns synnerliga skäl får elever som är behöriga till nationella program erbjudas individuellt alternativ.
- Individuellt alternativ kan påbörjas fram till och med det första Kalenderhalvåret det år ungdomarna fyller tjugo år.
- Hemkommunen ska ansvara för att gymnasieskolan eller en fristående gymnasieskola, om eleven/vårdnadshavaren begär det, informeras om det utbildningsbehov en elev som önskar gå på individuellt alternativ har.

- Utbildningen inom individuellt alternativ ska följa en plan som ska fastställas av styrelsen för utbildningen.
- Den som har påbörjat en utbildning inom individuellt alternativ ska ha rätt att fullfölja utbildningen enligt den plan som fanns när utbildningen inleddes. Om eleven har medgett att utbildningen ändras, har han eller hon rätt att fullfölja utbildningen inom ramen för det ändrade individuella alternativet.
- En fristående skola som av Statens skolinspektion förklarats berättigad till bidrag får anordna individuellt alternativ. Skyldighet att ta emot en elev finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen ska betala till skolan för eleven.
- Individuellt alternativ kan innehålla grundskoleämnen, gymnasiegemensamma ämnen och gymnasieskolans karaktärsämnen.
- Individuellt alternativ kan även innehålla andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling, exempelvis olika motivationsinsatser och praktik.
- En elev som utifrån sin individuella studieplan fullföljt individuellt alternativ ska få ett intyg över genomgången individuellt alternativ. De betyg som eleven fått ska framgå av intyget.
- Fullföljer eleven inte utbildningen enligt sin studieplan, ska eleven få en sammanställning där det framgår vilka delar av utbildningen eleven fullföljt i förhållande till sin individuella studieplan.

Promemorians motiv: Individuellt alternativ är avsett för obehöriga ungdomar som behöver ytterligare kunskaper och vägledning för att kunna gå vidare. PRIV och Yrkesintroduktion är avsedda för ungdomar som önskar en yrkesinriktad utbildning, dessa program fångar inte in de ungdomar som vill ha och behöver en utbildning av en mer generell karaktär som kan leda vidare till fortsatt utbildning. De elever som ett Individuellt alternativ är avsett för kommer att ha vitt skilda förutsättningar och behov. För en del elever kommer, i varje fall inledningsvis, undervisningen att domineras av undervisning på grundskolenivå. För andra kommer inslagen av undervisning på gymnasial nivå att vara mer omfattande. Inslagen av motivationsskapande karaktär eller insatser av annan karaktär som kan bidra till elevens kunskapsutveckling kommer väsentligt att skilja sig åt för olika elever inom Individuellt alternativ. För en del elever kan individuellt alternativ fungera som en brygga till yrkesintroduktion, där det Individuella alternativet utgjort en förberedelse och gett en inriktning på de fortsatta studierna. För andra kan utbildningen ge en grund för andra fortsatta studier eller övergång till arbetsmarknaden.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker promemorians förslag om Individuellt alternativ. Utifrån principen att Skolhuvudmannen utifrån lokala förhållanden och behov ska organisera verksamheten inom de olika särskilda programmen ser förvaltningen att en elevgrupp inom Individuellt alternativ kan vara ungdomar som tidigare gått Språkintröduktion (se nedan) och som behöver fortsatt förberedelse för t. ex högskoleförberedande program. Detta är särskilt aktuellt för en kommun som väljer att organisera Språkintröduktionen utifrån ett perspektiv med en relativt snabb övergång från den till andra alternativ.

En annan elevgrupp inom Individuellt alternativ är ungdomar som är långt ifrån att vara motiverade för utbildning och där insatser av en motiverande karaktär blir mycket viktiga.

Individuellt alternativ ger goda möjligheter att verkligen individualisera utbildningen för olika elevgrupper med helt skilda behov.

Språkintröduktion

Promemorians förslag:

- Språkintröduktion införs i gymnasieskolan. Utbildningen ska omfatta heltidsstudier.
- Syftet med utbildningen är att nyligen anlända invandrarungdomar ska få en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket som möjliggör för dem att komma vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.
- Hemkommunen ska ansvara för att nyligen anlända invandrarungdomar, om det behövs, erbjuds språkintröduktion i stället för utbildning inom ett nationellt program eller, om eleverna är obehöriga till dessa, ett särskilt program.
- Språkintröduktion kan påbörjas fram till och med det första kalenderhalvåret det år ungdomarna fyller 20 år-
- Hemkommunen ska ansvara för att de ungdomar som önskar gå på språkintröduktion inom gymnasieskolan, om de eller vårdnadshavaren begär det, i god tid får den hjälp de behöver för att beskriva sitt utbildningsbehov för gymnasieskolan eller för en fristående gymnasieskola.
- Utbildningen inom språkintröduktion ska följa en plan som ska fastställas

av styrelsen för utbildningen.

- Den som har påbörjat en utbildning inom språkintröduktion ska ha rätt att fullfölja utbildningen enligt den plan som fanns när utbildningen inleddes.

Om eleven har medgett att utbildningen ändras, har han eller hon rätt att fullfölja utbildningen inom den ändrade språkintröduktionen.

- En fristående skola som av Statens skolinspektion förklarats berättigad till bidrag får anordna språkintröduktion. Skyldighet att ta emot en elev finns endast om skolan och elevens hemkommun kommer överens om det bidrag som kommunen ska betala till skolan för eleven.
- Språkintröduktion ska innehålla undervisning i svenska eller svenska som andraspråk. Utifrån den validering av elevens kunskaper som bör göras initialt, bör eleven även få möjlighet att studera andra grundskole- och gymnasieämnen som eleven bedöms behöva för sin fortsatta utbildning.
- Språkintröduktion kan även innehålla andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling, exempelvis olika motivationsinsatser och praktik.

Promemorians motiv: Språkintröduktionen är avsedd för ungdomar i gymnasieåldern som nyligen kommit till Sverige och inte behärskar det svenska språket. Det är en bedömningsfråga för skolhuvudmannen vilka ungdomar som ska erbjudas Språkintröduktion. Språkintröduktion syftar till att eleven snarast möjligt ska komma vidare i gymnasieskolan. Innehållet bör baseras på en individuell bedömning av elevens förkunskaper och på behovet av de kompletteringar som är nödvändiga för snarast möjlig inträde i det ordinarie utbildningssystemet. Validering av elevens kunskaper och intensiv undervisning i det svenska språket är viktiga beståndsdelar av Språkintröduktionen. Utifrån en fortlöpande utvärdering av elevens kunskapsutveckling och omprövning av elevens individuella studieplan bör Språkintröduktionen för den enskilde eleven organiseras så att den stärker elevens möjligheter att komma vidare i utbildningssystemet. Nationellt program, yrkesintröduktion eller individuellt alternativ kan alla vara alternativ för olika elevkategorier inom språkintröduktionen. Inom alla dess utbildningsalternativ bör fortsatt intensiv undervisning i det svenska språket och studiehandledning på modersmålet utgöra en del av det stöd dessa elever har rätt till.

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker promemorians förslag om Språkintröduktion. Förvaltningen vill understryka vikten av att nyligen anlända

ungdomar inte ”fastnar” inom Språkinstruktionen utan verkligen kan komma vidare i utbildningssystemet med fortsatt stöd i svenska och handledning på modersmålet.

Synnerliga skäl för behöriga elever att delta i Yrkesintroduktion eller Individuellt alternativ

Promemorians förslag:

- Om det finns synnerliga skäl får elever som är behöriga till nationella program erbjudas Yrkesintroduktion eller Individuellt alternativ.

Promemorians motiv: Gymnasieutredningens förslag att det ska föreligga särskilda skäl bedöms inte ge de tydliga incitament som krävs för att gymnasieskolan ska utveckla sin förmåga att erbjuda behöriga elever med olika svårigheter i skolarbetet effektiva stödåtgärder. Därför föreslås att det ska krävas synnerliga skäl för att en behörig elev ska få erbjudas Yrkesintroduktion eller Individuellt alternativ.

Enligt nuvarande bestämmelser är en kommun skyldig att erbjuda individuella program för de ungdomar som inte tagits in på något nationellt program eller som avbrutit sina studier på nationellt program. Detta har medfört att nästan hälften av eleverna på individuella programmets första år är behöriga till nationellt program.

Om nuvarande möjlighet att ta in behöriga elever på ett individuellt program begränsas blir det nödvändigt för gymnasieskolan att genom olika stödåtgärder effektivare arbeta för att behålla eleverna inom ett nationellt program. Det medför även att antalet platser bättre bör anpassas till elevernas önskemål.

De förkunskaper som alla elever inom nationellt program kommer att ha medför att huvudmännens förutsättningar att genom olika stödåtgärder kunna behålla eleverna inom nationellt program förbättras. Huvudmännens redskap för detta har stärkts i och med att tioprocentsspärren avseende reducerats program föreslås tas bort och att det även kommer att finnas en möjlighet att individuellt anpassa ett nationellt program

Förvaltningens synpunkter: Förvaltningen tillstyrker promemorians förslag om krav på synnerliga skäl för behöriga elever att antas till Yrkesintroduktion eller Individuellt alternativ. Det innebär en tydlig markering att vissa elevgrupper, som

trots att de varit behöriga hänvisats till individuellt program, nu ska inkluderas. Självklart ska dessa elever ha rätt till särskilt stöd inom de nationella programmens ram.

Ekonomiska konsekvenser

Promemorians bedömningar: Förslaget om PRIV bedöms ge en grupp elever bättre förutsättningar att snabbare kunna bli behöriga till nationellt program. Med antagandet att 3 000 elever skulle antas på PRIV och att hälften av dessa snart antas till nationellt program och fullföljer på tre år skulle detta innebära en kostnadsminskning om ca. 120 mnkr per år. Kostnaderna för stödundervisning i engelska och matematik för dessa elever beräknas till ca. 40 mnkr per år. Det ger en kostnadsminskning om 80 mnkr per år.

Förslagen om Yrkesintroduktion, Individuellt alternativ och Språkintröduktion bedöms inte medföra någon ökad kostnad för kommunerna. Antalet elever inom dess alternativ beräknas bli lägre än antalet elever inom nuvarande individuella program. Majoriteten av de behöriga elever som nu finns inom IV kommer istället att finnas inom nationella program och få stöd där. Genomsnittskostnaden för IV är ungefär detsamma som för genomsnittskostnaden för hela gymnasieskolan varför detta inte bedöms generera ökade kostnader.

Förvaltningens synpunkter: De skärpta behörighetskraven, promemorians förslag om fem särskilda program i kombination med uppdraget att behålla behöriga elever med behov av stöd inom nationella program ställer ökade krav på skolhuvudmännen. Nuvarande individuella program är förutom kravet på heltidsstudier, helt oreglerat. Förvaltningen anser att promemorians bedömningar av de ekonomiska konsekvenserna är otillräckligt utredda och sannolikt orealistiska.

Bilagor

1. Sammanfattning av promemorian (DNR U2009/5552/G)
2. Bilaga 1 i promemorian

Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (Departementspromemoria U2009/5552/G)

104 22 Stockholm. Hantverkargatan 2 F
Telefon 08-508 33 000
registrator@utbildning.stockholm.se